

Majanduskomisjon

Kuupäev digiallkirjas

Seisukohad ehitusseadustiku ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seadustele (riigikaitse ehitiste planeerimise ja ehitamise kiirendamine) 789 SE

Lugupeetud hr Reinaas

Eesti Planeerijate Ühing (edaspidi EPÜ) mõistab ja toetab eesmärki tugevdada Eesti riigi kaitsevõimet ning tagada Eesti Vabariigi suveräänsuse säilimine. Oleme seisukohal, et tänases julgeolekuolukorras peab riigil olema võime tegutseda kiiresti ja sihipäraselt, sh rajada riigikaitse ehitisi ajakriitilises tempos. Samas rõhutame veelkord, et laiapõhjalise riigikaitse tugevus ei seisne üksnes rajatiste olemasolus ja kiirendatud protsessides, vaid ka ühiskondlikus usalduses, koostöös ning elanikkonna valmiduses panustada. 10. märtsil Riigikogu majanduskomisjonis toimunud arutelu rõhutati korduvalt koostöö ja kaasamise olulisust nii KOV-ide kui kogukondadega.

EPÜ hinnangul on eelnõu 789 SE keskne probleem endiselt selles, et riigikaitse ehitiste kavandamise kiirendamiseks nähakse ainsa võimalusena planeerimismenetluse kõrvalejätmist ning kaasamise käsitlemist „hea halduse“ mugava lubadusena, mitte seadusest tuleneva miinimumstandardina.

Olles kohtunud Kaitseministeeriumiga ning osalenud Riigikogu majanduskomisjoni istungil ning kuulanud erinevate osapoolte muresid seoses antud eelnõuga, püüame käesolevaga EPÜ poolt teha konstruktiivseid ettepanekuid eelnõusse, millega arvestamine tähendab vähemalt **minimaalse kaasamise ja koostöö** reguleerimist seaduses, millela ei anna kogukondadele ega KOVidele miski kindlust, et riigikaitse ehitiste kavandamisel nende huvid ja vajadustega ka arvestatakse. Rõhutame veelkord – kohalikud omavalitsused peavad lõpuks tegelema riigikaitse ehitise mõjudest tulenevate tagajärgedega sh riskidega. Proovime nende peale siis mõelda võimalikult varakult ja nii palju kui vähegi võimalik, et tagada riigikaitse objektide kiire valmimine ning kaasamise miinimumi säilimine.

Arvestades eelnõu eesmärki (kiirus), kuid ka vajadust säilitada demokraatlik ruumiotsuste tegemise raamistik, teeme alljärgnevad konkreetsed sõnastusettepanekud eelnõu § 9 (PlanS § 2 muudatused) täiendamiseks.

1. Eelnõu näeb ette, et PlanS-i ei kohaldata ehitistele, mille ainus eesmärk on riigi julgeoleku, sh sõjalise riigikaitse tagamine (PlanS § 2 lg 2 uus sõnastus ning uued lg-d 2¹–2⁴). EPÜ hinnangul on see liiga ulatuslik meede, sest ruumiline planeerimine ei ole üksnes „dokument“ või menetlus, vaid demokraatlike väärtuste - kaasamine, argumenteeritud otsustamine ja huvid tasakaalustamine - praktiline väljund.

EPÜ ettepanek: lisada PlanS § 2 juurde eraldi lõige, mis sätestab riigikaitse ehitiste kiirtee menetluse miinimumstandardid ka juhul, kui PlanS-i tavamenetlust ei rakendata.

Teeme ettepaneku lisada PlanS § 2 lõige 2⁵ järgmises sõnastuses:

„(2⁵) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 2¹ nimetatud ehitise kavandamisel tagatakse vähemalt järgmised menetlusnõuded:

- 1) riigikaitse ehitise rajamise vajaduse ilmnemisel teavitatakse asjaomast kohaliku omavalitsuse üksust ning kaasatakse omavalitsus asukohavaliku sobivuse hindamisse;
- 2) kohaliku omavalitsuse üksusele esitatakse kavandatava ehitise üldine iseloom, sh ruumiline ulatus ja asukohavaliku põhjendused;
- 3) koostatakse ja avalikustatakse mõjude, kaasnevate riskide ja nende leevendusmeetmete põhimõtteline raam (sh mõju taristule, liikuvusele, ohutusele, kontaktvööndile, elukeskkonnale ning leevendusmeetmete rakendamise põhimõtted);
- 4) koostatakse koostöökokkulepe asjaomase kohaliku omavalitsuse üksusega, milles lepitakse kokku vähemalt leevendus- ja kompensatsioonimeetmete põhimõtted ning kohustuste jaotus;
- 5) käesolevas lõikes nimetatud toimingute tähtaeg ja ulatus sätestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega, lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadusest.“

Nende ettepanekute lisamise eesmärk ei ole avada kohaliku omavalitsuse ja kogukondadega „kas üldse?“ küsimust. Nende punktide eesmärk on tagada, et „miks just siia ja milliste mõjude ning riskidega?“ ruumiotsust selgitatakse ning omavalitsus mõistaks, kuidas mõju leevendatakse ja kompenseeritakse. Isegi kui viimane juhtub pärast riigikaitse ehitise valmisenõuet ja kasutuselevõtmist.

2. Planeeringute peatamise korral jääb ebaselgeks, mis saab „ülejäanud“ planeeringualast ja KOV-i kohustustest. KOV on see, kes peab järeelmõjudega tegelema, mistõttu on vaja sisulist koostööd ja selgust ümberplaneerimise või ülejäanud osa elluviimise osas.

EPÜ ettepanek: Täiendada eelnõuga kavandatud PlanS § 2 lg 2⁴ ning lisada teise lause järel täiendus nii et paragrahvi uus sõnastus oleks järgmine:

„(2⁴) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2, 2¹ ja 2³ nimetatud ja riigi omandis olevale maale kavandatava ehitise osas võib Vabariigi Valitsus otsustada peatada samal alal varem kehtestatud planeeringud või nende osad. Enne otsuse tegemist edastab valdkonna eest vastutav minister otsuse eelnõu kohaliku omavalitsuse üksusele arvamuse andmiseks, milles kirjeldatakse:

- 1) *ehitise peatamise ruumilist ulatust, peatamise eesmärk ja eeldatavat kestust;*
- 2) *esitatakse põhimõtteline lahendus peatamise mõjude leevendamiseks, sealhulgas vajalikud muudatused taristus, liikuvuses ja ruumikasutuses ning hinnatakse vajadusel ülejäanud planeeringualal planeeringulahenduse elluviimise võimalusi;*

- 3) kirjeldatakse ümberplaneerimise vajadus või planeeringulahenduse asjakohastamine;
 - 4) määratletakse kavandatud leevendus- ja kompensatsioonimeetmed, sh hüvitamise rahastamise põhimõtted.
3. Kuna planeerimisalase tegevuse korraldamise eest vastutab oma haldusterritooriumil kohalik omavalitsus, peaks eelnimetatud paragrahvide rakendamiseks olema PlanS-is norm, millega riik annab omavalitsusele koostöökorras suunised ja ressursid, sh rahalised ressursid, et riigikaitse ehitiste väljaehitamisega seotud tagajärgedega tegeleda. Nii ei jää tagajärjed lihtsalt õhku rippuma, vaid nendega tegeletakse kõige sobivama osapoole ehk enim mõjutatud osapoole – KOV – kaudu edasi.

EPÜ ettepanek: Lisada PlanS § 2 lg 2⁶ järgmises sõnastuses:

„(2⁶) Käesoleva paragrahvi lõike 2⁴ alusel tehtava Vabariigi Valitsuse otsuse korral sõlmib valdkonna eest vastutav minister asjaomase kohaliku omavalitsuse üksusega viivitamata koostöökokkuleppe, milles lepatakse kokku vähemalt:

- 1) riigikaitse ehitise rajamise ja planeeringu peatamisega kaasnevate mõjude (sh liikuvus, taristu, ohutus, juurdepääsud, elukeskkond) leevendamise meetmed ning nende rakendamise ajakava;
- 2) kohaliku elukorralduse ümberkorraldamiseks vajalikud tegevused ja omavalitsuse ülesanded;
- 3) riigi poolt antavad suunised ja ressursid, sealhulgas sihtotstarbeline rahaline eraldis või muu rahastamisviis omavalitsuse kulude katmiseks ning kokkuleppe täitmise tagamiseks;
- 4) kompensatsiooni- ja hüvitismeetmete põhimõtted, sealhulgas kord, mille alusel kohalik omavalitsus üksus võib koostöökokkuleppe täitmiseks teha väljamakseid maaomanikele ja kogukonnale (nt elukeskkonna halvenemise, ligipääsu piirangute, taristu ümberkorraldamise või muude oluliste mõjude leevendamiseks), ning riigi kohustus tagada nende meetmete rahastamine kokkuleppes määratud ulatuses;
- 5) andmete vahetamise, avalikkuse teavitamise (mittetundlikus ulatuses) ja aruandluse kord.

Ka eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et täiendavad kompensatsioonimeetmed (sh juhul, kui KOVil tekivad kulud kohaliku elukorralduse muutmiseks või planeeringute peatamisest tulenevalt) „töötatakse välja vastavalt olukorrale ning fikseeritakse ... koostöökokkuleppes“. Ülaltoodud norm teeb sellest õigusliku miinimumstandardi, mitte üksnes hea halduse lubaduse.

4. Teeme veelkord ettepaneku sõnastada ümber eelnõu §9 (2³), kus on kirjutatud „riigikaitse ehitist on vaja viivitamatult ehitada detailplaneeringu koostamise kohustusega tiheasustusalale,“. Kaitseministeeriumi välja pakutud lahendus sõnastada see ümber „tiheasustusega alaks“ ei saavuta samuti soovitud eesmärki. Toome välja, et detailplaneeringu koostamise kohustus põhineb planeerimisseadusele, üheselt mõistetav ja määratletud kohalike omavalitsuste üldplaneeringutes. Lisaks toome välja, et detailplaneeringu koostamise kohustus võib olla määratud erinevatel juhtudel, mis ei ole

seotud tiheasustusaladega, samuti võivad olla ka olukorrad, kus tiheasustusaladel puudub detailplaneeringu koostamise kohustus vastavalt kehtestatud üldplaneeringule. Lisaks on tiheasustusalade määratlus seadustes senini erinev ja seda ei saa aluseks võtta riigikaitseliste ehitiste ehitamisel konkreetse olukorra määratlusena, eelkõige kuna võimaldab erinevaid tõlgendusi.

Korrektne sõnastus on „riigikaitselist ehitist on vaja viivitamatult ehitada detailplaneeringu koostamise kohustusega alale“. Ka komisjonis soovitasime, et alternatiivina võib ka eelnõus välja tuua, mida täpselt peetakse tiheasustusega ala all silmas käesoleva eelnõu kontekstis.

Lõpetuseks kinnitame veelkord, et Eesti Planeerijate Ühing ja selle liikmed on alati valmis tegema koostööd riigikaitseliste asutuste, ministeeriumide ning kohalike omavalitsustega, et laiapõhjalise riigikaitse ruumilised vajadused oleksid selgemini ja süsteemsemalt arvesse võetud juba tavapärase planeeringute koostamise käigus piisavalt varases staadiumis, sh üldplaneeringud, maakonnaplaneeringud ning üleriigiline planeering. Peame oluliseks, et riigikaitselistes otsesed ruumivajadused ja laia riigikaitsekäsitusega kaasnevad põhimõtted oleksid võimalikult varakult ja sobivas üldistusastmes planeerimisprotsessides nähtavad. Nii on võimalik vältida hilisemaid konflikte ning kujundada toimivad lahendused nii riigi kaitsevõime kui kohalike kogukondade elukeskkonna vaates.

EPÜ on valmis panustama oma erialateadmiste ja praktilise kogemusega, et ühiselt leida tasakaal kiiruse, õiguspärasuse ja usalduse vahel ning kujundada menetluse lahendused, mis võimaldavad riigikaitselisi objekte kavandada ja rajada vajalikus tempos, säilitades samal ajal koostöise planeerimiskultuuri ning läbipaistva ja kaasava otsustamise põhimõtteid.

Lugupidamisega,
Kaie Enno
/allkirjastatud digitaalselt/

Eesti Planeerijate Ühingu
Juhatuse esimees